

disse Ord: „ikke hvad der staar paa Papiret“ — „men hvad der i den sidste Menneskealder virkelig har været Tilfældet, at hverken følte Præsterne sig i deres Lærdom bundne til de symbolske Bøger eller ved Ministerialier til Alterbogen, men benyttede dem frit, som de trøstede sig til at forsvare efter den hellige Skrift og almindelig Sandhed“.

Ja, det er netop Sagen, og derfor gælder det Citat af Kultusminister Madvig, som det ærede Medlem fra Vinderup anførte forleden, til Wandsbeck, er ganske uden Beviskraft, thi at Madvig anerkendte Symbolforpligtelsen i den danske Folkekirke, er vist nok, men hvad forstod han ved Symbolforpligtelsen? Vel Flertallet af den grundlovgivende Rigsforsamlings Medlemmer var Rationalister, og der sad maaske endnu et Flertal af, i alt Fald overordentlig mange, Rationalister i de danske Præsteembeder. Disse Præster var symbolforpligtede og anerkendte, at de var det, men aandeligt, ikke bogstaveligt. Arboe-Rasmussen vilde omkring Aar 1800 have siddet i den danske Folkekirke, uden at nogen Biskop, Provst eller Kultusminister eller den enevældige Konge vilde have krummet et Haar paa hans Hoved. Og enhver ved, at ikke nok hermed, men Folk, som gik meget videre i Rationalisme end nu Arboe-Rasmussen, sad omkring 1800 i den danske Statskirke fuldstændig uantastede og urørte. Rationalismen var den gængse Mening blandt Præsterne. Det er det historiske Grundlag ogsaa for Madvigs Udtalelser, det maa det ærede Medlem fra Vinderup dog vide.

Side 43 i det nys citerede Skrift siger Grundtvig: „Naar altsaa Regeringen ikke vil, at Folket her skal adsplittes i Sekter som i Tyskland og England, men vil baade liges fuldt unde Fædrenetroens Tilhængere og de filosofiske Skoler Religions- og Samvittighedsfrihed, da er der aabenbart intet andet Middel end at gøre Statskirken rummelig nok selv for modsatte Synsmaader, og det kan umulig ske med almindelig gældende Lærebøger, Alterbøger og Salmebøger“. Grundtvig vil altsaa i 1834 have Statskirken gjort rummelig nok til baade at unde dem, han kalder „Fædrenetroens Tilhængere“, og „de filosofiske Skoler“ Religions- og Samvittighedsfrihed.

Det er derfor givet, at det Program, som det ærede Medlem fra Hornslet oprullede, er i den nøjeste Overensstemmelse med Grundtvigs kirkepolitiske Program, og det kan slet ikke nytte, at det ærede Medlem fra Nørresundby i al Almindelighed siger, at det ikke er Tilfældet. Han maa bevise det; nu har jeg bevist det modsatte, og nu vil jeg gerne vide, hvad det ærede Medlem fra Nørresundby siger derom.

Jeg skal blot til Slutning i denne Sammenhæng nævne Grundtvigs berømte Testamente, kan man kalde det, hans Udtalelser paa Vennemødet i København i 1863: Jeg vil ønske, at disse Udtalelser maatte komme stærkt ud netop i denne Tid, da vi skal til at slaas om Arboe-Rasmussen: „Det er mit sidste Ord“, sagde Grundtvig, „at gives Præstefrihed ikke“ — liturgisk og dogmatisk, hvorved Arboe-Rasmussen og langt videre gaaende Rationalister kan findes indenfor Folkekirken — „maa jeg raade til at gaa ud af Folkekirken hellere i Dag end i Morgen. Det er underligt, at Mænd, der ved det saa godt som Hammerich“ — og jeg kan sige: der ved det saa godt som det ærede Medlem fra Vinderup, der ved det saa godt som nogen — „at alle mulige Lærdomme hørtes fra Prædikestolene, og at Sakramenterne forvaltedes paa alle mulige Maader, ikke kan forstaa det. Præstefrihed er utaalelig saa længe Menighederne er bundne til Præsterne, men naar Sognebaandet er løst, er der ikke mindste Betænkelighed ved at give denne Frihed, men denne Frihed er nødvendig, naar Folkekirken ikke atter skal blive fuld af de samvittighedsløseste Folk, der ej bryder sig om Eder, og det gælder dog ellers Regeringen om at faa samvittighedsfulde Mænd“. Det motiverer netop ogsaa den sidste Udnævnelse: Hvis man ikke vil udsætte sig for, at samvittighedsløse Hyklere tager Plads i saadanne Stillinger, men begynder man at tage religiøse og dogmatiske Hensyn, skal man nok faa Hyklere og bliver ikke fri for Rationalister og Kættere. Hyklere faar man i Skokketal. Jeg siger til det ærede Medlem fra Kolding, at i denne Forbindelse har Grundtvig brugt Ordet Hyklere, og det kan være berettiget at gøre det somme Tider, det kommer nemlig an paa Forbindelsen, og